Q. B. V.

EXERCITATIONEM INAUGURALEM

DE

MORBIS SENUM,

EX AUCTORITATE
GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS,
PRÆSIDE
RECTORE MAGNIFICO,
DN. JO. GOTHOFR. BERGERO,
D. ORDINIS MEDICI SENIORE, ET
h. t. DECANO, AC PATHOLOGIAE
PROFESS. PUBL.
DN. PATRONO ET PRAECEPTORE SUO SANCTE COLENDO,

PRO LICENTIA
ADSPIRANDI AD SUMMOS DOCTRINÆ
IN ARTE SALUTARI HONORES,
P. P.

PAULUS Hofmann / DRESDENSIS.

D. XXI. NOVEMBR. M. DC. XCIII.
HORIS ANTE ET POST MERIDIEM SOLITIS.

VITEMBERGÆ,
Typis CHRISTIANI SCHRÖDTERI, Acad. Typ.

27

DE

MORBIS SENUM

EXERCITATIO INAUGURALIS.

I.

SI qvis animum ad conſiderandas rerum viciſſitudines inſtituat, autor ei ſvaſorqve ſim, ne ultimæ antiqvitatis memoriam replicet, neq; ex ſummis terrarum imperiis, nationibus, gentibusq; caſuum humanorum exempla conqvirat, nec id qvidem, qvod ante oculos obſervatur, & ante pedes eſt, reſpiciat, ſed in ſe corpusq; hoc intueatur; næ brevi ſe mutatum ab illo priori habitu ſenſerit. Namq; hoc malum in hominum vitam hominum vitio invaſit, ut perinde ac magna illa corpora, nunc creſcamus, nunc vigeamus, nunc intereamus; niſi qvod inter nos illaq; hoc qvidem interſit, qvod ea ex multis conflantur, multorumq; viribus ſtant & continentur, qvas, parentibus extinctis, filii & nepotes de integro ſufficiunt, nos autem ſinguli ſumus, &, qvantum qvisq; no-

ſtrum qvotidie amittit roboris, ſibi amittit, cumq; oppreſſum reficere non poſſit, ſecum ipſe deficit paulatim, tandemq; collabitur. Parvis enim & ſpretis initiis exiſtimus, & in cunis vagimus infantes imbecilli, nec lacertos movere poſſumus; deinde (ſi ab ordine, in qvem communis natura nos adduxit, non declinamus) pueri ſine ſenſu aucti ſumus, & ultra gliſcimus; tum adoleſcentes ſucci & ſangvinis pleni ſumus, & corpore ſenſim ingraveſcimus; ætate autem confirmati qvaſi conſiſtimus in faſtigio virium; ſed viridem crudamqve ſenectutem ubi attigimus, jam parto vivimus, nervisqve temperantis adoleſcentiæ tantiſper ſuſtentamur, donec langveſcamus, & confecti macieq; enecti ruamus. Neq; vero id ſecus eſſe poteſt, propterea qvod ex diſſimilibus rebus hæc compages corporis coaluit & compoſita eſt, qvæ cum ſpiritus, intus agentis, vi ſemper ſe oppugnent & committantur, efficitur profecto, ut luctatione illa ſe ipſas paulatim fatigent & atterant, & in qvantum qvæqve vicerint, &, compreſſo obtritoqve adverſario, rerum potitæ ſint, in tantum illa tyrannis æqvabilitatem temperationis pervertat, qva ſervata, ut alimur bene valemusqve ac vigemus unice, ita everſa, emaciamur, torpemus, ſeneſcimus ac debilitamur. Ut tum contemta qvidem, qvia homine illo indigna erat, vera tamen (& ſat cito) vox ſit Milonis Crotoniatæ; qvi cum jam ſenex eſſet, athletasq; ſe in curriculo exercentes videret, adſpexiſſe lacertos ſuos dicitur, illachrymansq; dixiſſe: At hi qvidem jam mortui ſunt. Hanc ætatem cum pro eo, ac par eſt, multum venerer, officii mei duxi, in SENUM MORBOS, qvibus vulgo tentari & teneri ſolent, paucis capitulatimq; commentari, ut ad ſummos Medicinæ honores gradum mihi ritè faciam.

II. Cum

II.

Cum autem non unius generis ſint ægrotationes ſenectutis, in præcipuas tantum hoc loco inqvirere conſtitui, qvas *Senex Divinus Sect. III. Aph. 31.* recenſuit. Senes enim ſæpius angunt &male habent ſpirandi difficultates, freqvens cum tuſſi deſtillatio, vertigo, morbus attonitus, vigiliæ, alvi, & oculorum & narium humiditates. Accedunt non raro vitia renum, urinæq; difficultas ac ſtillicidium, ut & dolores articulorum, & univerſi corporis pruritus ac malus habitus. Interdum etiam auditus viſusq; hebetudines, & glaucedines incidunt.

III.

Atqve ut ſtatim a principio diſſertationis ab initio horum affectuum exordiar, commemorandum eſt, qvod conſtat inter omnes Medicos, vitæ noſtræ incolumitatem a perenni ſangvinis liqvidiq; nervei agitatione, ac ſtato firmoqve per poros corporis itu redituq; pendere; utriusq; vero fluidi temperiem & motum, contextumqve ſolidarum partium, atqve adeo totius habitum corporis, annorum decurſu ac multitudine plurimum immutari. Qvi enim ab ultima ætate dulcis eſt & lacteus, multoq; glutine ſatur ſangvis, in pueritia paulatim attenuari incipit, atque in pubertate & adoleſcentia portione vivifica &mobiliore fit prævalentior, qvæ, auctis indies viribus, vix ad ἀκμὴν producta in viris, mox ſuo vigore iterum deficit. Neqve id adeo mirum, cum confectæ ſint & dilapſæ partes, a qvibus ſpiritus ſumuntur, aut, qvod earum reliqvum eſt, enervatum & exhauſtum. Unde langvidus & effœtus evadit ſangvis, & tandem diſſolutus adeo, ut nec motum alere perpetuo, nec calorem ſufficere, nec vitam demum, eliſis nervis, tueri poſſit.

Qva ratione non inſcite ſangvinem vino Medici comparare ſolent, qvod in utroqve liqvore cum alia multa ſibi reſpondeant, tum cruditatis, maturitatis & defectionis tempora notentur. Sic fere muſtum, ubi primum ex uvis coactum & expreſſum eſt, guſtatu dulce eſt & glutinoſum, atqve imbecillum adhuc; ubi vero conditum, aſſurgit & fervet; ubi efferbuit, clareſcit, & ſenſim a fæcibus purgatum vim affert, atqve in liqvorem fortem generoſumqve demum vertit. Ubi vero æſtu percoqvitur, aut ventis patet, aliisqve peſtibus expoſitum eſt, aut, quod caput eſt, nimis diu aſſervatur, exſolvitur, ac ſubinde coaceſcit, aut fugit. Idem ſangvini pro gradu ætatum contingere videas, unaqve corpus, & partes, qvibus conſtat, pariter cum annis converti, & modo in auguſtius, modo in anguſtius ſpatium aut proferri, aut adduci, atqve in eo itinera, nota occultaqve, aut laxari, aut coarctari, qvibus regitur illud & adminiſtratur.

IV.

Hæ qvippe cauſæ ſunt, quamobrem ætatum viciſſitudines univerſæ corporis œconomiæ immutatio conſeqvatur. Nam qvia in infantia ſangvis lacte turget, hujusqve copia & glutine, ſpiritus, intus agentis, vis coercetur, & laxiores ſunt mollesqve partium fibræ, hæ qvidem facile nutritium ſuccum recipiunt & imbibunt, ab eodemqve in majus ſpatium extenſæ, augmentum carnium inducunt. Qvo fit, ut infantes & pueri blando calore perfundantur, plurimumqve nutriantur & creſcant. Sed qvia in juventute firmior fit & compactior conjunctio partium, ſangvinisqve curſus magis incitatur, & ſubtiliores elaſticæ particulæ cerebri fibras majori copia & activitate ſubeunt, minui-

minuitur paulum augmentum corporis. Contra ea augetur vitale robur, & animi ingeniiqve vires incrementa capiunt. Ac cum progreſſu ætatis conſtipatur contextus corporis & jam rigeſcunt fibræ partium, ſangvisqve & ſuccus nerveus tot repetitis circuitibus elaborati, gluten ſenſim amittunt, fieri porro ſolet, ut membrorum firmitate & robore & acie judicii, juvenibus viri tantiſper præcellant & præſtent; dum dulci & vivida mobilioreqve parte imminutum ſenſim utrumqve fluidum vitale, deſciſcat ab illa prompta agiliq; motione & fluxû, qvo juventus vigere ſolet, ac duratis magis compactisqve partibus, poros corporis & meatus omnes ſubire rigareqve ſatis neqveat. Qvo fit, ut & corporis & ingenii vires frangantur, & tandem repueraſcant, qvi paulo ante viri fortes ac ſapientes fuerunt.

V.

Hoc fundamento ſubſtructo, perfacile judicium eſt, qvare tot affectibus morboſis, & præſertim illis, qvos ex *Hippocrate* recenſuimus, circumſeſſa ſenectus ſit. Cum enim ejus ætatis ſangvis frigeat, ſpiritusqve repreſſi ſint, ac villi ſolidarum partium exſucci rigeant, porosqve contrahant, &, qvæ intra hos vigere debebat fluidi vitalis vis oblangveat; neceſſe eſt, elaterem & tonum motricium fibrarum, a qvibus non minus cordis, qvam muſculi alii, movendi facultatem habent, debilitari, & derivationes humorum ac ſecretiones, excretionesqve retardari & impediri. Unde uber excrementorum proventus eſt, & tot obeundarum actionum læſiones in ſenio exoriuntur. Per qvam qvidem ætatem qvænam proprie ſit intelligenda, dubitari poteſt, ſiqvidem eam laudatus Senex in tres alias diſtingvere conſvevit, ſenectutem nimirum viridem ſive

cru-

crudam, mediam, & decrepitam. Verum tamen cum in has partes eam hoc loco non deſcripſerit, ſane videtur omnes voluiſſe complecti, nec magis numero annorum, qvam virium imbecillitate provectam ætatem metiri; qvamvis ægrotationes, poſtremo loco in aphoriſmo collocatæ, ad exactam potius, qvam ad crudam pertineant, cum non exiſtant facile, niſi ſenſuum organa plane labefacta ſint, viresq; fere obtorpuerint. Hanc eandem ſententiam ita vertit *Celſus II.* 1. In ſenectute (inqvit) ſpiritus & urinæ difficultas, gravedo, articulorum & renum dolores, nervorum reſolutiones, malus corporis habitus, nocturnæ vigiliæ, vitia longiora aurium, oculorum, etiam narium, præcipueq; ſoluta alvus, & qvæ ſeqvuntur hanc tormina, vel lævitas inteſtinorum, cæteraq; fuſi ventris mala. Ubi ſenectutem voce qvoq; generaliori uſurpavit, & nec omnia, nec nulla vertit, & adjecit, & innovavit qvædam.

VI.

Sed ut propius ad rem accedamus, ſinguli affectus Senum ſuo quisq; loco conſiderandi ſunt. Non autem mirandum eſt, SPIRITUS DIFFICULTATE, ſive DYSPNOEA, ſenes ſubinde corripi, propterea quod tota corporis conſtitutio ejus ætatis ad efficiendum illud malum conſpirare videtur. Cum enim reſpiratio perenni thoracis pulmonumq; motu peragatur, & apertas vias, quibus ire & redire ſpiritus poſſit, requirat, perſpicuum eſt, a variis cauſis ſpirandi difficultatem in ſenibus exiſtere. Ab impotentia thoracis id malum ſæpe eſſe, quis non intelligat? cum nempe vel cartilagines coſtarum ad rigiditatem oſſeam, reliquis coſtis ſimilem, induruerunt, vel muſculorum intercoſtalium & diaphragmatis continuo motu attriti villi contractiles temporis

poris diuturnitate exhauſti ſunt, & ſpirituum illapſu minus recreantur. Neque eo ſecius aſperæ bronchiorum arteriæ, horumq; expanſionis veſicularis, quæ pulmonum compagem firmat, ſubſtantia, minus mollis & explicabilis, ſed ſiccior pariter ac complicata, & humorum in illis ductibus aëreis contractorum & concreſcentium vis, obſtructionumq; cunei, idem ſæpenumero conflant, qvæ qvidem vitia huic ætati familiaria ſunt.

VII.

Quamobrem adjecti ſunt in *Aphoriſmo* CATARRHI, ſeu DESTILLATIONES cum TUSSI, quæ infarctum pulmonum notant. Enimvero, ingraveſcente ætate, cuncta pene viſcera imbecilliora fiunt, ſangvis hebeſcit, & lenti viſcoſiq; ſucci plurimi cumulantur, præſertim in partibus ſua natura capacioribus. Præterea ſenum corpora parum pervia ſunt. Hinc cum plurima pars eorum, quæ ſine ſenſu e corpore ejici ſanitatis intereſt, reſiſtat, viſcera obſidet, & ſangvinem lymphamq; omnem inficit, cujus inſtitione, & reditu intercluſo, omnis generis catarrhi naſcuntur. Ex quo intelligitur, quam illi audiendi non ſint, qui catarrhos a ſolo capite diffundi contendunt, cum ex toto corpore, & vitio cujusvis partis, lacrymæ illæ peccantis lymphæ deſcendere queant. His autem incommodis inprimis pulmones afficiuntur, quia in membrana interiore laryngis, & tracheæ ac bronchiorum ejus, inter annulorum cartilagineorum interſtitia magno numero collocatæ exiles glandulæ, totius fiſtulæ, quam dixi, internam ſuperficiem miti blandaq; lympha perpetuo humectant, quæ ſi viſcida fuerit, aut tenuior, & cum acrimonia temperata, ut leviter mota, præceps in illa cava incumbat, dum

 paula-

paulatim collecta bronchia, horumque ramos & cuniculos opplet, atq; aditu exituq; aërem arcet, magna ſpirandi impedimenta objicit, & dum fibrillas nerveas, ac carneas, membranæ interiori intertextas, mole ſua vel acie irritat, titillationem moleſtam & tuſſim parit. Quod malum interdum mitius eſt, aliquando autem atrocius, & metum ſtrangulationis affert, atq; in catarrhum, quem vocant, ſuffocativum evadit. Cum nempe ob impactum bronchiis ſerum, & convulſivos fibrarum pneumonicarum motus, ipſiusq; ſangvinis viſcidam cruditatem, circuitioni & itineri, quod per pulmones fert, fræna injiciuntur, ut ſangvis, qui irrequieto cordis pulſu ex dextro ſinu in arteriam pulmonarem excutitur, per hujus & venæ ſociæ capillaria anguſtiſſimaque vaſcula progredi ad ſiniſtrum cordis thalamum neqveat. Tum enim cor ad incitas, ut ita dixerim, redactum, nixibus aliis ſuper alios æqvilibrium & proportionem inter vaſa haurientia & transmiſſum liqvorem compenſare ſtudet. Quo fit, ut in tumultum conjiciatur tota ſanguinis maſſa, & ab aqua, a ſtagnante in pulmonum vaſis ſanguine intra bronchia ſecedente, aucta colluvies ſeroſa, repetita, licet difficili, reſpiratione, ac aëris appulſu crebriore, ſpumeſcens, ſtertorem producat, & tandem plane impedito illo circulo ſanguinis, oppreſſoq; cordis motu, ſuffocatio ſequatur. Quo genere mortis animalia perire obſervamus, in quorum venas oleum ſulphuris aut vitrioli, aliusque liquor acidus & coagulans infunditur. Neq; aliter ſervi manus ſibi inferunt in Hiſpanorum coloniis, qui, ut ſævitiam dominorum morte effugiant, plenis buccis ſpiritum ducunt, & contra naturæ ſanguinisque in pulmonibus impetum obnixi animam tantiſper comprimunt, dum deficiant; ut doctiſſimus *Pechlinus* autor eſt

IIX. Ita

IIX.

Ita pulmonibus ſeroſus latex labem ſuam affricare ſolet. Non melius autem renes & veſicam habere poteſt, cum harum partium miniſterio a redundante liquore aſſidue ſegregetur. Nam renes ex glandulis, ab iisque pullulantibus tubulis, pelvi hujusq; expanſioni continuatis, veluti radiis a peripheria ad centrum collineantibus, quod *Malpighii* & *Bellini* induſtriæ acceptum referre debemus, eum in uſum compacti ſunt, ut e maſſa ſangvinis, per arterias advecta, ſerum in eoq; diſſolutos ſales per illos glandularum tubulorumq; meatus transmittant, & in prodeuntes inde ureteres ad veſicam porro traducant. Itaq; ſi ſangvini acres acidæq; particulæ innatent, eæque a lympha, cujus benigno fræno coercebantur, in renibus ſejunctæ, vel poros horum obvallent, ſeroq; exitum præcludant, vel urinam acuant, non levem mictui moleſtiam & difficultatem afferent, cum plus minus vehementer vellicabunt ſphincterem veſicæ muſculum. Hic autem eo gravius afficitur & laceſſitur, quo habitudo veſicæ ad contractionem ejectionemq; contentorum minus virium habet, idq; ob ſenilis ætatis imbecillitatẽ. Quibus ex cauſis omnino efficitur, ut, dum urina ſalibus corroſivis condita & mordax veſicam diutius trajicit, mucum veſicæ parietes oblinentem diluat, & nervoſam ejus tunicam rodat, & ita magno deinde conatu, & cum vehementi ardenteq; dolore noſtro, quem DYSURIAM vocant, reddatur. Sin autem acres particulæ cum lentis viſcoſisq;, qvarum larga & copioſa materia in ſenibus ſuccreſcit, permiſtæ ſint, & tenacius ſphincteri veſicæ adhæreſcant, eundemq; lancinando ad crebriores ſpaſmodicos motus invitent, tum quidem teneſmus veſicæ excitabitur, & magnum

& perpetuum mejendi deſiderium urgebit; ſed fruſtra, nec fine moleſto ſenſu guttatim ſaltem urina ſtillabit, qvod genus mali STRANGURIA & ſtillicidium urinæ nuncupatur.

IX.

Ab iisdem initiis ARTHRITIS & NEPHRITIS, ſive ARTICULORUM RENUMQVE DOLORES proficiſcuntur; quippe cum hi affectus magna inter ſe affinitate devinciantur, & ex ſcorbutica ſangvinis labe creſcant. Nec fere inter hanc & ſenectutem morboſam qvidqvam intereſſe reperietur, qvod in utroq; ſtatu ſerum corruptum & acetoſam diatheſin nactum, ſanguisq; ſpirituoſa elaſticitate maximam partem exutus eſt. Hinc ſi vel renes, vel qvæ articulos vinciunt & innectunt, ligamenta, & membranæ fibræq; nerveæ, pungente lymphæ acrimonia configantur, ingentes dolores commoveantur neceſſe eſt, qvod earum partium ſenſus tenerrimus eſt. Id qvod renibus familiare malum eſt, utpote qvibus ſerum aculeatum a ſangvine ſecerni & relinqvi, paulo ante monuimus. Cur autem præter hos in ultima corporis confinia, atq; articulos compellatur eadem materia, id quidem a vulgo naturæ, ad partes ignobiliores & remotas a corde rejicientis, qvicqvid peſtiferum ac mortiferum ineſt in ſangvine, prudentiæ & beneficio tribuitur. Rectius autem a vitio partium præliminari, ſive illud hæreditate acceptum ſit, ſeu aliunde contractum, hæc cauſa repetitur. Nimirum jam ante ſive intempeſtiva & vehementiori defatigatione, ſive venere, ſive etiam frigore, & cauſis ejusdem generis aliis, debilitati articuli, qvicqvid eo appellitur, aut in vicinia oberrat ſeri ſcorbutici, facile recipiunt & retinent, vigore alias partis propulſandum. Eodem pertinet, qvod lympha ad articulos advecta, rigidis ejusmodi

modi ſpiculis aſpera, facile ſubſiſtit, quoniam includitur multiplici vaſorum complexu, qui affluentis humoris æſtum haurit & remoratur. Ut autem tam exquiſitorum dolorum clarior exiſtat cauſa, ea videtur eſſe fervor quidam ſucci acidi ſcorbutici, intra articulorum tendines, fibrasq; nerveas & perioſtium congeſti, cum rore articulari, aut glutine, unde oſſa tendinesq; rigantur & obducuntur. Hæc enim lympha quia plurimum ſalis acris, plus minus volatilis habet, acido acriori facile committitur & hinc turgeſcit, ex qva luctatione atq; tumultu, quem bullæ flatusqve ſeqvuntur, quodcunq; ibi nerveum eſt ac ſenſibile (eſt autem plurimum) a rigidorum ramentorum impetu cæſim punctimq; facto mirifice diſtenditur, corroditur, & quaſi diſcerpitur. Unde ſubinde inflammatio ἐρυσιπελατώδης, non raro etiam tumor œdematoſus, tenſioq; & graviſſimi cruciatus oriuntur, donec, compreſſo furore, rebusq; compoſitis, placatus ſuccus ad ſangvinem reducatur, aut ſubter cutem propulſus, lente exſpiret.

X.

Simile in renibus ſuppreſſum ſerum, ſcorbutico ſale tinctum, graves pariter & acerrimos dolores ſæpe parit, quousq; illud exitum habeat & decedat. Nec vero ita ſemper partium iſtarum ſalus expeditur, qvin, procedente tempore, labefacto & lacerato ipſarum tono, ſecretio illa expulſioqve impediatur, ut aquoſa ſaltem liquidaq; detrahantur, relictis ſolidis, ſalinis nempe terreſtribusq; particulis, quæ ubi iſtis in anguſtiis inſederunt & agmen fecerunt, in artubus in tophos, in renibus & veſica & partibus præterea aliis in calculos concreſcunt. Quo loco non prætereundum puto, quod Magnificus Præſes, præſente Generoſiſſimo Dn. D.

Franco de Frankenau, Patrono & Præceptore meo ſancte colendo, in corpore exanimi incomparabilis JCti, B. *Ziegleri*, annum nonum & ſexageſimum agentis, cum acqvieſceret, calculos in veſica quidem urinaria tres & viginti, albi quemque coloris, duros adeo, ut quamvis humi affligantur, frangi non poſſint, & nucis juglandis fere magnitudinem exæqvantes; in veſica vero fellis duos & viginti, paulo minores, eosqve coloris fellei, omnes triqvetra figura, raro illuſtriqve exemplo, & magna admiratione reperit, ut mirari ſatis non potuerit, virum hunc tantam molem graviſſimosqve cruciatus æqviſſimo animo, inter labores maximos, perferre potuiſſe. Quin imo obſervatum eſt, non ſolum lympham, quæ per vaſa ſua, glandulasque corporis, tam globoſas, quam conglomeratas transportatur, in tartareum gypſeumqve magma deſiiſſe, neqve urinam tantum, ſalivamqve, poſtquam reſedere, duram calcariamqve cruſtam ſcrutanti oſtendiſſe; ſed etiam ſangvinem tandem univerſum in venis in calcem tophosque tacite concreviſſe, de qua re laudatus a nobis *Pechlinus* meretur conſuli, obſ. 271.

XI.

In promtu etiam cauſa eſt VERTIGINIS Senum. Cum enim ſangvis vapidus quodammodo & fixus ſit, ac mobiliore parte privatus, leves volatilesq; reddere amplius humores ſatis non poſſit, ſpiritus quoq; pauciores, & minus alacres ac fortes in cerebro excludi, nervosq; incidi qvodammodo ac remitti neceſſe eſt. Id ſi ita eſt, facile diſtrahentur & concutientur fibræ cerebri, & cum eas ſpiritus recta peragrare non poſſint, in gyrum cogentur, more aqvæ & liqvidorum, qvæ compreſſa ſunt; atq; adeo circumagi oculis objecta videbuntur. Is autem fibrarum tremor, & hæc ſpirituum converſio,

ſio, tum roſione nervorum ventriculi jejuni, cauſisq; aliis, tum etiam a ſangvinis acceſſu ad cerebrũ toties excitabitur, qvoties hic impetu aut infarctu ſuo arterias extrorſum nimis urgendo cerebrum aliquo modo premet, aut peregrinas & minus convenientes particulas per poros glandularum ejus in medullam inuehet. Et, ſi a materiæ illapſu vertigo oriatur, ſerpet illa non per unam arteriam ſolum, ſed per plures, atque adeo per arteriolas, qvæ ad aurem internam patent. Eæque membranas & oſsicula ferient & commovebunt, & in tremorem aliquem agent, qui alium atqve alium ſonum edet, pro ratione viqve impulſionum & preſſionum. Unde in aliqvibus aliqvando tinniet, ſibilabit aliis, vel pluviam decidentem imitabitur, imo etiam hæc omnia in uno eodemqve contingere poterunt.

XII.

Vertigini autem APOPLEXIA ſuccedet, ſi infarcientes arterias humores ſeroſi, frigidi, & plus minusve tenaces, ſint majoris ac tantæ molis, ut omnes arterias cerebri impleant ac corticem ejus & medullam obruant, nervosque obſtruant, vel comprimant. Sic enim undæ nervorum, qvibus ſentimus, & naturalis fluxio liqvidi per nervos in muſculos impedientur; qvibus deſtitutis vi continendi oſſa in apta collocatione ad articulationes, & ſe ipſos vindicandi a vi gravitatis propriæ, deorſum nitentis, neceſſe eſt, totam corporis molem ſubito collabi, & ſenſu motuqve privari, ſuperſtite tamen & plus minus ſalvo motu, qvo cordis & pectoris muſculi reguntur, ſi qvidem undæ nervorum his partibus allabentes non omnino ſuppreſſæ fuerint.

XIII.

Sed in ceteris affectibus CACHEXIA fere propria eſt

ſene-

ſenectutis, ut *Aretæus* voluit. Per eam malum habitum intelligimus, in quo corpus laxum, grave ſegneque eſt, & vividi coloris gratia caret, virore quodam albicans, vel flauens, & tandem adeo inualidum fit, ut crura etiam interdum incedendo vacillent. Hic vero fructus eſt cacochymiæ ſangvinis, quam familiarem ſenibus eſſe, non ſemel monuimus. Etenim, ſi maſſa ſangvinis ita in illis vitiata ſit, ut motus ejus expanſioque vitalis, jam tum debilior, viſcoſarum partium impedimentis obtundatur, paulatim partes omnes corporis, non tam volatili & vivaci, quam tardo & pituitoſo ejusmodi ſucco irrigatæ, flacceſcent, villique muſculorum & ſinuli, in quos derivari debent fluida, motum & vigorem dantia, comprimentur, ſpiritusque pauciores, & dejecti, undisque concitandis minus accommodati, in nervis exiſtent; unde agilitas motus reſtinguatur, & vires exhauriantur, titubentque huc illuc progrediendo membra neceſſe eſt. Et, cum parum ducatur ad partes, quod ſit naturali ſimile, & alendo aptum, ſed quicquid ad partes ducitur, viſcoſis lentisque particulis ſit permiſtum: male omnino aletur corpus, & vividus color in liuidum, aut flaveſcentem, aut plumbeum mutabitur, prout ad partes delata lympha plurimis, iisq; varie depravatis particulis conſtabit. Enimvero, quia in ſenibus cacochymia illa ſcorbutico ſali plerumqve permiſta eſt, & ſerum ſangvinis per ultimam ætatem ſua ſponte acorem contrahit, & muriatica pariter atq; auſtera ſalſedine inficitur; accidit ſæpiſſime, ut ſenes acido ſalſis ichoribus abundent, qvi detentis fuliginibus ex mala tranſpiratione commiſti, longe peiores, moleſtioresqve fiunt. Unde poſtmodum PRURITUS, puſtulæ, & non raro etiam ulcuſcula illis accidunt, qvæ per univerſam ſæpe cutem ſerpunt.

XIV.

XIV.

Præterea permoleſtum ſenibus PERVIGILIUM eſt. Cujus cauſam in ſicciore cerebri conſtitutione, defectuq; roris lymphatici, quærimus. Qvod enim cerebrum nervosqve rigat liquidum, ex partibus duabus componi videtur, humidiore altera & crasſiore, altera vero ſicciore & ſubtiliore. Ac humidiorem, quod ea ſubactior lymphæ portio eſt, & mitisſimi inſtar roris per univerſam illius ſubſtantiam nervosqve omnes dimanat, ſuccum nutritium cum ſchola Anglicana appellare nulli veremur, propterea, quod alendis partibus corporis eam impendi multa nobis perſvadent. Sicciorem vero & tenuiorem lymphatici ejusdem roris partem ſpiritum animalem eſſe dicimus; quem ex purioribus aeris particulis, pulmonum miniſterio in ſangvinem receptis, & e volatilibus & mobilioribus alimentorum partibus, antegreſſo ſangvinis motu elaboratis, ſecretione qvadam in cerebro a mole ſangvinis reliqua confici, jam fere conſtans medicorum eſt conſenſio. Atqve hæ duûm generum partes, ex quibus nervorum fluidum conflari diximus, quamdiu bene inter ſe temperabuntur, tamdiu ſpirituum elaterium vigebit, partesque recte nutrientur, & ſomni vigiliarumq; ratæ vicisſitudines erunt. Sin alteræ prævalebunt, aut ſomnus membra opprimet, aut inſomnes noctes ducemus. Igitur, quia ſenes deficit vis humidi nutribilis, qua mora producatur elateri ſpirituum, laxenturque fibræ cerebri, & ſopiamur; ſerum contra ſalibus lancinantibus eſt aculeatum: hoc effracto repagulo, ſpiritus, quanquam imminuti, effrænati tamen per cerebrum nervosq; nituntur, & motu ſuo indomito tendendo nimium fibras cerebri, ſenes qvietem capere non ſinunt.

XV.

Etſi vero ros nutritius ſenes deficit, tamen ALVI, ET OCULORUM, NARIUMQVE HUMIDITATUM iis nonnunquam affatim eſt. Nam, qvia ſeroſi humores per eas partes naturaliter ſecernuntur, eorumque plurimos, tenues & craſſos, lentos & acres, ſanguis trahit; neceſſe eſt, plus humorum in colatoria iſthæc recedere & deſidere, horumque tonum in tanta ſpirituum & caloris inopia ita tandem laxari, ut impetum humorum ſiſtere vix posſint. Atque adeo glandulæ vaſaqve lacrymalia, adrepentem ſeroſum & acrem ſuccum ſtatim ad oculos traducent, eosque plus juſto ſuffundent, aut epiphoram etiam, ſive ſtillicidium perenne parient. Hinc glanduloſa illa & ſpongioſa membrana, quæ faucium, ut & narium, tum meatuum quoque interiora, quæ a naribus ad fauces porriguntur, obducit, & pituitaria dicitur; quoniam aquoſas & craſſas viſcidasqve adſcendentis ad cerebrum ſangvinis partes ex variis arteriarum propaginibus reſorbet & haurit, plus humorum gignet, quos, quia per nares & fauces ſæpe defluunt, a cerebro expulſos & profligatos e calvaria egredi, veteres medicinæ autores crediderunt. Pari modo glandulæ ductusque ſalivales ſputa multiplicabunt, & labia ſalivoſa reddent. Et, cum ſanguis ſarcinam ſuam propter craſſitiem particularum motusque coercitionem per glandulas cutis aliave ſpiramenta evacuare recte nequeat, quandam ſeri partem etiam in glandulis inteſtinorum deponit, in cavaque eorum exonerat, unde humida lubricaque alvus fit. Quæ in diarrhoeas abit, imminentis ſæpe exitii nuncias, quando, ſoluto conjunctionis vinculo, ſerum nimis fuſum a ſalibus, ſecesſio-

ſeceſſionem a ſanguine facit, per eademque cribra largiori rivo dimanat. Interdum tamen hæc alvi lubrica a ſeroſo humore pendent, qvi e potu cibisqve ea derivat, & propter impeditam chyli extractionem & ſecretionem univerſus fere per inteſtina decurrit, & cum fæcibus commixtus exit. Contra ea pigrior etiam ſegniorqve alvus erit, ſi ſicciora inteſtina ſint, & humores illi lymphatici minori vi, aut terreis, auſteris & ſtypticis particulis foeti ſtillent, bilisqve oleoſo & volatili ſale minus vigeat. Pro eorum enim ſuccorum affectione varia, & permutatione, ſecretiones etiam chyli egeſtionesqve excrementorum ex inteſtinis variant, ut vel obdurentur, vel contra augeantur & humeſcant ſcybala.

XVI.

Sequitur, ut vitia quædam ſenſuum videamus, quæ provectæ ſenectutis fere propria eſſe, experientia teſtatur, cum raro admodum inveniantur, qui per eam ætatem ſenſuum omnium integritate utantur. Primum autem VISUS HEBETUDO, ſive caligo a Sene noſtro in medium adducitur, quod frequentisſimum omnino malum eſt. Id vero a ſolo langvore, aut vitio ſpirituum, ut nonnullis perſvaſum eſt, haud proficiſcitur, ſed potius tactæ & violatæ conformationi oculi, qvem ex tribus limpidisſimis humoribus, totidemqve tunicis affabre contextum eſſe novimus, tribuendum eſt. Hæ qvippe partes figura, ſitu, conſiſtentia ac puritate pro ætatum gradu plurimum differre ſolent. Cum autem non una ſit hebetudo viſus, ea tamen inprimis ſenectutis eſt, qva in promtu poſita & oculis ſubjecta minus commode, qvam remota & intervallis disjuncta, cernuntur, ut propterea ſeorſum ſenum viſio a *Sylvio Prax. 11. 7.* aliisqve

aliisqve uſurpetur. Qvod genus obtuſi viſus procul dubio humores efficiunt, cum refractione radiorum, illos tres humores transeuntium, viſionis munus potisſimum regatur; qvod tanto melius adminiſtratur, qvanto hi integriores & magis illuſtres ſunt, juſtamqve vim & figuram habent. Et qvia humor aqveus maxime pupillæ motui vires addit, & radiorum temperationi accommodatus eſt, ex hujus defectione & imminutione in ſenibus (qvod etiam calidis & ingenio præfervidis accidere ſolet) viſionis munus non rite procuratur. Una enim neceſſaria refractio eo modo deficit, qvam conſpicillorum uſus ſolet præſtare. At ſi hic humor forte caſuqve reparatur, (ut in catarrhis aliqvando uſu venit) hinc, imminutis hiſce humorum defluviis, ſenes illi priſtinum interdum viſum recipiunt. Qvo loco notari refert, qvod de qvodam ſeptuagenario *Gvilielmus Briggs, ophthalmogr.* c. 4. ſcriptum reliqvit. Is enim, cum per decennium fere conſpicilla adhibuiſſet, tandem (dum hyeme librum avide pervolutavit, & frigus ſuſcepit) tanta humorum defluxione correptus eſt, ut objecta ad diſtantiam trium pedum dignoſcere neqviret. Huic itaqve malo veſicatorii & collyrii applicatione, atqve aliis medicamentis intrinſecus adhibitis occurrens, defluxionis materiam detraxit, & denſa humorum nubila aliqvantum diſcusſit, adeo, ut deinceps ſex annos, & qvod excedit, conſpicillis ſepoſitis, perexiguas & minutisſimas notas ac verborum interpunctiones in libris evolutis diſtingvere potuerit. Cujus rei cauſa haud dubie aucto & perpurgato humori aqveo asſignanda eſt. In eodem humore aliqvando ſuffuſiones fiunt & cataractæ, quando a crasſis & viſcidis humoribus, hîc loci aggeſtis, ſpiſſeſcit, iſtique tandem inſtar membranulæ concreſcunt. Sæpe autem illa ſenum

viſio

viſio cryſtallini humoris culpa fit, qvando depreſſus nimis & imminutus, radios ſatis non refringit, aut a proceſſibus ciliaribus ſicceſcentibus ſeſeqve complicantibus tenſus, ad retinam propius accedit, atqve adeo aptior ad remotiora, ineptior autem ad propinqviora percipienda redditur; qvod vitium Presbytia nuncupatur. Vitio huic contrario myopes ſeu luſcitioſi laborant, qvoniam prædictus humor cryſtallinus nimis globoſus & extuberantior eſt, & forte (qva conſiſtentiam) denſior paulo; unde non facile decedit, fitqve adeo, ut qvi ejusmodi figura cryſtallini præditi ſint, ſenes conſpicillis haud indigeant. Sin eousqve oculis capti ſint, ut nec eminus, nec cominus videre recte qveant: tum in membrana cornea culpa hærebit, qvod ſuam perſpicuitatem non habet, & crasſior, ſiccior, rugoſior evaſit; aut ab humoribus oculi, alienis impurisqve particulis inqvinatis, nec ſatis bene lumen frangentibus & transmittentibus pendebit; aut ipſius etiam retinæ, qvæ motus radiorum recipere, & cum cerebro communicare debet, expanſio fibroſa vel laxior, vel ſiccior & rigida nimis, aut alio modo affecta, erit.

XVII.

Ut autem GLAUCOMATIS, qvod occidentis fere ſenectutis vitium eſt, originem ultimam & ſtirpem pro eo, ac par eſt, indagemus, non poſſumus illorum ſeqvi & amplecti ſententiam, qvi illud cum *Paulo Ægineta* mutationem eſſe volunt naturalium humorum oculi, & cryſtallini præſertim, humiditate in cæſium colorem transmutati. Qvin potius cum *Galeno l. 10. de uſu part.* ipſaqve magiſtra rerum experientia fatendum eſt, glaucoma omne ab humoris, qvem diximus, cryſtallini ſiccitate & concretione im-

modica enaſci; qvando ſcilicet inqvinatur cryſtallini globulus, ſimulqve exareſcit, & liqvidus, ſuccidus, atqve pellucens eſſe deſinit, ac ſolidus, terrenus ſiccusqve fit, & tenebras trahit, qvod vel gypſea, vel calcaria, vel tartarea fæce polluitur, abſorbetur & inumbratur. Ut enim thophacea & nodoſa in calculoſis, arthriticisqve concretio nihil, niſi aridum, turbidum umbroſumqve exhibet; ſic omnino cryſtallinus humor, ubi particulis tartareis turbatus, deſidit in fundum, tam firmiter cogitur ac ſolideſcit, ut arenati, vel gypſi, vel calcis, vel albi deniq; tartari fruſtum ſiccitate, duritie, aſperitate & opacitate referat. Talem tartareum humorem cryſtallinum ex vivi oculo erutum *CL. Drelincurtius* ſecum domi aſſervat, qvi etiam expertus eſt, hunc humorem non modo ſicceſcentem impenſius in maſſulam, ſeu potius orbiculum utrinq; declivem & depreſſum, interdum conglutinari, ſed etiam, perinde ac ſitiens ſolum, nonnunqvam dehiſcere & rimas agere, & pineorum Americanorum more trifariam findi, qvorum cortex apricatione nimia triquetro hiatu diſcedit. Idem laudatus Vir in qvatuor partes diviſum humorem illum vidit, eumq; crucis aut ſtellulæ imaginem reddentem. Sive autem in tartaream lenticulam coaluerit, ſive tripartito aut qvadripartito interſcindatur, perpetuo tamen oculorum aciem præſtringit. Neq; enim corpus usq; adeo compoſitum & tenebroſum, intraqve luminum orbes prognatum, & oculorum feneſtellis e regione oppoſitum, luminis radios intercipere non poteſt.

XIIX.

Demum vero cum ſenſus omnes in ſenibus hebeſcant, tum potisſimum AUDITUS fit difficilis & gravior. Cujus qvidē rei aliæ atq; aliæ cauſæ eſſe poſſunt. Cum enim frigi-

di &

di & pituitoſi ſenes ſint, facile iis contingere poteſt, ut & ſordes aurium, qvas cerumen vocant, conſpiſſentur, aut plane gypſeam & lapideam duritiem induant, atqve adeo meatum auditorium obruant & opprimant. Perinde ac de conjuge ſua CL. *Bartholinus Act. Hafn. vol. 1. obſ. 45.* refert, eam poſt dolores aurium diu multumqve perpeſſos, lapillos per illum meatum egesſiſſe, liberatamqve dolore fuiſſe. Eſt & aliud obſtructionis in meatu genus, ſenibus catarrhoſis non infreqvens, qvod tum fit, cum omnes glandulæ, qvæ illum circumdant, intumeſcunt, & ſerum redundans imbibunt; eadem prorſus ratione, qva ſpongioſas narium membranas adeo interdum intumeſcere obſervamus, ut aëri tranſitum præcludant. Hanc obſtructionem tympani membranæ relaxatio fere ſemper comitatur; atqve hoc pacto ſurditatem, aut ſaltem gravem auditum inducit, quæ ſuperabundante feroſitate evacuata, ut in catarrhorum ſanatione uſu venit, disſipatur. Plerumqve tamen cauſa difficultatis auditus in ſenibus eſt tympani membranæ induratio & nimia ejusdem reſiccatio. Conſtat enim pluribus obſervationibus, membranas corporis, ipſamqve duram cerebri matrem, & plurium arteriarum tunicas oſſeas progreſſu temporis evadere. Unde tympani membranam duram interdum in ſenibus & cartilagineam tandem fieri poſſe, ſurditatemqve incurabilem afferre, facile ſibi qvisqve perſuadeat.

XIX.

Hactenus de præcipuis ſenum affectibus, qvorum numerum ex *Hippocrate* inire voluimus. Sed nunc alios præterea videre & pertractare poſſemus, ſi inſtituti noſtri referret, qvod eo ſaltem pertinuit (qvod a principio diſſerta-

tionis monuimus) ut non omnes ſenum morbos ordine proſeqveremur, ſed aliquos, eosque potiores. His ad liqvidum perductis & exploratis, remedia proponemus, ſed ita, ut, qvam posſimus brevisſime, rem omnem complectamur, qvia in ſingulis morbis diu inſiſtendi ſpatium nobis non datur, & autores docti clariqve in manibus omnium ſunt, qui huc medendi præcepta perſtudioſe tradunt. Senilibus autem ejusmodi ægrotationibus aptis remediis, non multis, ſed efficacibus mature ſubveniendum eſt, & in genere annitendum, ut non minus vitalis ille ſangvinis & ſpirituum circulus, quam naturalis partium ſolidarum humiditas & tonus, qvantum in viribus artis poſitum eſt, inſtauretur, atqve adeo omnes corporis ſecretiones excretionesq; ordinem ſuum ſervent & tueantur. Ad qvod efficiendum nihil qvidem conferent panacéæ ac medicinæ univerſales, ignotæ qvippe hominibus, & ad inducendum mundum, emungendasqve argento crumenas confictæ; ſed uſitata medicis remedia, eaqve modo diaphoretica, modo diuretica, aliqvando laxantia, antiſcorbutica, excitantia, roborantia, humectantia, & ſi quæ alia occurrunt, pro affectus ægrique natura & indole, adhibenda erunt.

XX.

Primum autem quod ad SPIRITUS DIFFICULTATEM attinet, illa, in quam impotentia thoracis incidimus, inſanabilis cenſenda eſt, nec niſi iis, qvæ liquorem nerueum reficiunt (de qvibus infra dicendum erit) relevari aliqvo modo poteſt. Aſthma vero pneumonicum difficulter pariter curationem admittet. Nam artis modum excedit, ut rugoſior & ſiccior pulmonũ ſubſtantia, mollis & explicabilis reddatur. Nec viſcidi humores bronchiis impacti adeo facile excutientur, cum medicamenta qvævis eo non penetrent,

vel

vel minus feliciter efficientiam ſuam edant, de qvibus tamen tot tantaqve medici prædicant. Satis enim notum eſt fixiora maximam vim ſuam in primis viis, ſpirituoſa autem, & volatilia, & alia facile ſolubilia, in maſſa humorali exercere. Qvare ejusmodi coagulum ubi ſemel ſedem fixit, raro revellitur & disjicitur, reditqve facile, unde profligatum eſt, & reſtituitur, qvia per repetitam aliqvoties tranſudationem viæ munitæ & apertæ ſunt, ſicut facili negotio, qvotiescunqve ſeroſi humores redundant, aut ſangvis non expedito alveo per pulmones decurrit, aut ab aere & cauſis aliis illis partibus vis infertur, iterum in bronchia, veſiculasqve pulmonares, ſimilia purgamenta redigantur. Huc ergo ſeligenda & ſervanda, qvæ particulis inciſivis prædita ſunt, & humores attenuandi vim habent. Inter innumera hæc talia laudamus crocum, rorem marin. hysſop. chærefol. herb. bellid. fl. r. rad. ari, ir. florent. aq. veron. hysſop. aſthmat. Rud. ſyr. de eryſim. Lob. de ſqvill. de peto, oximel ſqvill. & aſthmat. poter. benz. gumm. amm. ejusqve ſpirit. ſimpl. & cum ſpir. ſalis amm. deſtillat. vel etiam cum 🜍. & virid. æris compoſ. 🜍. purum, & ejus fl. tinctum & balſam. fl. ſalis amm. cum antihect. Poter. ſalia vol. ſimpl. & aromatica, liqvor. C. C. ſuccinat. Elix. propr. vol. millepedes, arcan. dupl. vel potius triplicat. cum cinnab. nat. electiſs. vel antimonii & ſperm. ceti. In aſthmate convulſivo ab acrimonia irritante, qvæ temperandi diſcutiendiqve vi pollent, prudenter maritanda ſunt. Cui ſcopo cinnabaris, ſperma ceti, ſuccinum, lap. 69, extract. croci, Pilulæ de ſtyrace, caſtoreat. & ſalia vol. ſufficient. Cum opiatis, ſi unqvam, in ſenum ſane morbis, caute mercandum eſt. Ubi tamen vires permittent, & crebriores adſunt irritationes, mitiora, eaqve in doſi refracta, cum ſpirituoſis & reſolventibus adhiberi poſſunt. Qvo caſu non infelix ſucceſſus ſperandus erit a laudano hyſterico, ut & ab extr. opii cum ſapone alcalico & extr. helleb. nigr. juxta Anglos, vel theriaca cœleſt. cum cinnab. & ſalibus vol. aut qvoqve a tinctura theriacali & opii camphorata. Laudani *Helmontii* cum ſp. ſangvinis hum. feliciſſimum uſum extollit *Boyle, de util. phil. exper.* p. 2. ſ. 1. Qvodſi autem catarrhi cito in ea qvantitate congeſti paroxyſmos graviores excitent, & catarrhus, qvem ſuffocativum diximus, immineat, ſecta, ſi farcta humoribus vaſa ſint, viresqve ferant, vena, omne

auxilium a ſudoriferis & ſpirituoſis exſpectandum eſt. Ex horum cenſu numeroqve ſunt: antimon. diaphoret. non penitus edulcat. cinnab. nat. liqvor C. C. ſuccinat. miſtura ſimpl. genuina, ſpir. ſalis amm. pulv. mandib. luc. piſc. dent. eq. mar. & apri. Ex qvibus alia atqve inter ſe miſceri & cum arcano dupl. vel nitr. antimon. ſperm. cet. lap. 69, in aqvis ſupra relatis pro re nata jungi poterunt. Et ſi deniqve materia ſeroſa viſcidaqve ex inteſtinis, & per eorum glandulas ex ipſa ſangvinis maſſa expurganda eſt, blandioribus & lenientibus, res geratur, aut injectione clyſmatis alvus proritetur.

XXI.

Inter reliqvos affectus mature inprimis ſubveniendum eſt APOPLEXIÆ, qvia peracutus morbus eſt, & intra paucos dies, ne dicam horas, vitæ finem affert. Hîc, niſi vaſa humoribus plena ſint & tumeant, cerebrumqve premant, nihil proderit V. ſectio. Salibus autem vol. ſimplicibus, aromaticis, caſtoreatis, ſuccinatis & camphoratis, ad excitandos ſpiritus, & reſtaurandum humorum circulum, vix ſalubrius erit & validius remedium. Sunt enim iſta ſalia maxime mobilium & tenuisſimarum partium, qvæ corpore receptæ, in univerſam ſangvinis maſſam & ipſius cerebri penetralia eluctantur, & hærentes ibi humores ad motum inſtigant & impellunt. His tamen cinnabarina & ſudorifera antimon. aromatica, ſaliaqve fixa interdum addimus, cum aqvis ſpirituoſis adhibenda, ut tota ſangvinis maſſa in motum cieatur, obſtructionesq; cerebri tollantur. Qvin & odor ſalium mire fibras nerveas concutit & ſpiritus erigit. Qvare etiam naribus admoveantur ſalia vol. aut vapor ſolummodo immitatur ſalinus & penetrans, ex commiſtione ſalis amm. & ſalis tartari, aqva ſimplici ſolutorum, concuſſoq; vitro excitatus. Lingvæ extremitas & fauces fricentur balſamo rutæ, aut alio forti apoplectico. Eadem & temporibus illinantur, & ad radicem narium. Qvin & vomitoriis interdum, clyſteribus fortioribus, ſternutatoriis & id genus aliis uti licet, qvæ ſeroſum humorem e cerebro exprimere, ac prognatum ex ea colluvie torporem auferre valent. Inter alia miram ſane vim habent veſicantia, pone aures, brachiis & femoribus applicata. Candens ſartago, vel ignita lamina tantopere capiti admota, ut patientis capilli comburi videantur, efficax præſidium a qvi-

busdam

buſdam habetur Confert cucurbitulam magnam ignitam commiſſuræ coronali affigere, Qvin & prædicta auxilia contemnēte paroxyſmo, ad capitis uſtionem veniendū; ea v. g. fit candenti ferramento variis capitis partib9 adhibito. Rationi tamen & judicio ſemper locus ſit. Nihil enim hic ſpernendum, nihilq; inconſulto faciendum. VERTIGINEM ex ventriculo jejuno zingiberis in India conditi fruſtulū, vel bucella panis vino intincta, ac potus ſuccoladæ tollit. Ceterum autem in hoc affectu ſalibus vol. caſtoreat. ſuccinat. & cinnabarinis, qvæ ſupra laudavimus, nihil fortius & præſtantius erit.

XXII.

Ad tollendam ſenum AGRYPNIAM, quod permoleſtum eſſe malum ſignificavimus, in illo nutribilis lymphæ defectu & ſicciore cerebri conſtitutione, non temere ad opiata confugiendum eſt, quia diuturnis pervigiliis vexatos ex opiatorum uſu mente captos fuiſſe conſtat. Quin & pueri, quibus pulmenta ex ſem. papav. ſomni conciliandi gratia gratia dantur, ſtupidi plerique evadunt. Mihi ſulphure non ita viroſo & viſcido, ſed gratiori & ſubtiliore prædita arrident. Inprimis autem ambra, quæ ſvavibus & tenuibus effluviis fibras cerebri mulcendo, & ſpiritus blande refrænando, unaque refocillando, novum ipſis vigorem & gratam requiem conciliabit. Ejus igitur eſſentiam, & ſpec. diambr. ut & ſpec. diamoſch. confect. alkerm. compl. cum vino malvat. muſcatell. & humectantibus aliis, præcipue vero emulſionibus, hic magni fecerim. Quæ quidem temperantibus quibusdam, v. g. ſpec. de hyacinth. diamargarit. pulv. March. cinnab. ♁nii, ♁nii fixo, miſceri interdum refert. Gelatinæ C. C. & eboris non ſine cauſa a quibusdam commendantur. Suntque, qui laudanum ſine opio & tincturam ſomniferam ex myrrh. aloe, croco, mac. moſch. & ambr. cum ſpir. vin. extract. conficiunt mireque prædicant.

XXIII.

Nunc ad CACHEXIAM ſcorbuticam digredior, fontem illum plurium morborum, cujus curatio in viſcidi acidique humoris correctione conſiſtit. Hîc ergo, ut in pauca rem conferam, præparatis, ut decet, primis viis, medicamenta ex tartaro, nitro, chalybe, antimonio, cinnabari, ſalibus fixis & volatilibus, cum decoct. rad. chin. ſalſæparill. lign. ſaſſafr. & lentiſc. & amaris quibusdam ac aromaticis, ſale acri vol. inſtructis, ſi ſperanda a remediis ſalus eſt, utramque paginam faciunt. Ex his decoct. lignor. antimoniat. cinnabar. chalybeata, ſale acri vol. prædita, ſaliaq; ipſa volatilia ſibi eligant, qui dolore articulorum laborant. Quiq; NEPHRITIDE affliguntur, ſi mulcendi dolores, ſpaſmique & criſpaturæ ureterum ſiſtendi, cinnabar. cum lap. canc. & ſpermate ceti, oleoq; amygdalar. d. & ſi expelli tartareas concretio-

nes interſit, ſal vol. ſuccin. & tartarea remedia ſibi commendata habeat. Quod de ſpir. nitri *Sylvius* ſcribit, eum in juſculo exhibitum calculum ſolvere, experientiæ non reſpondet; multo autē minus id a ſp. ſalis, ut ſibi multi perſvadent, expectandū erit. Pari modo aromatica, amara præſertim e cortic. aurant. & vel ſola cinnabaris vel cum antimon. diaph. lap. cancr. & abſorbentibus aliis, non minus DYSURIAM, quam STRANGURIAM levabunt. A decocto fol. bismalvæ levamen inſigne in ſeptuagenario ſtranguria laborante obſervavit *Ant. de Heide obſ. 29.* Eidem medicamento in dyſuria locus erit. Nec ſpernendum eſt anodynum illud & abſterſivum, ſerum nempe lactis, in quo decocti fl. chamomill. Potum vini Hiſpan. malvat. & muſcatell. experientia toto die commendat. Sic porro NARIUM ET OCULORUM HUMIDITATES, purgatis primis viis, ſi opus ſit, cinnabarin. antimoniat. ſuccinat. & ſal acre vol. trahentibus aromatic. tolluntur. ALVUS autem HUMIDA optimo victu, & amaris ac roborantibus chalybeatis corrigitur. HEBETUDINI VISUS a corrugatione tunicæ corneæ, humoriſque cryſtallini ſubſidentia pendens, aqueis & mollientibus ſubveniendum, quanquam vix ſperare auxilium liceat. Quæ vero caligo ab humoris aquei ſordibus oritur, ſupra laudatis anticatarrhalibus, non neglectis fonticulis & veſicantibus, exteriusque admotis ſale acri tenui pollentibus, v. g. ſpir. vini cum cephalicis infuſo, ſpir. euphraſ. & quæ omnibus præferenda, pingved. viperarum, curabitur, aut nullam medelam admittet. Depoſitio cataractæ in ea ætate caute inſtituenda, & ſi detracta ſit illa membranula, priſtinum tamen locum in illa humorum impuritate facile repetit. Inſanabile autem & fortius omni remedio eſt GLAUCOMA. DIFFICULTAS AUDITUS a cerumine copioſo, vel conſtipato, profecta, hujus remotionem poſcit; a catarrhis autem meatus auditorii ortum trahens, laudatis anticatarrhalibus cedit. A craſſitie vero tympani exiſtens, ea deſperata habenda eſt.

XXIV.

Poſtremo nec illud prætereundum, quod primo loco monendum erat, Diæta ſenes ſaluberrime vivere & multum ſe ſuſtentare. Cœlum igitur, ſub quo ſpiritum ducunt, mite ſit, & incorruptum & calore temperatum, ut ſangvinis motus alatur, & corpus pervium ac penetrabile ſit, & exſpirationi incommodorum pateat. Sumant autem cibum, qui confici facile, & in ſuccum ſangvinemque converti poſſit. Et potum adhibeant humores ac ſpiritus reficientem. Ac ſi ulli ætati temperantia cibi & potus adjumentum afferet, ſenectuti certe, excrementorum feraci, ſuccurret. Corporis denique exercitatio adſit modica, qua purgamenta a corpore ejiciuntur, nec minus ſolidi,

EXpetit innumeros Juvenum vis fortior annos,
Tempora canorum vult diuturna Senum:
Aſt non ſola venit, ſed morbis cincta ſenectus
Pluribus, & Letho proxima, plena malis.
Frons rugoſa, genæ pendentes, pro cute pellis
Deformis, refugit, qvi fuit ante color
Purpureus, fractos baculus nunc ſuſtinet artus;
Claudicat ingenium, mensqve manusqve tremit.
Omnia deficiunt, os pallet, tempora cana,
Atqve refert pueris tempora priſca ſenex.
Hos Tu deſcribis morbos, HOFFMANNE, ſeniles,
Atqve levare doces, *Pæonis alma proles.*
Oppugnas mortem, qvâ qvid crudelius orbis
Qvid magis à ſenibus qvod metuatur habet?
Dignus es ut frontem cingat Meditrina corona
Et novus ob meritum TE tueatur honos:
Gratulor, utqve TIBI feliciter omnia cedant,
Et patriæ fias alter Apollo, precor.

Jo. Gothofredus Berger, D.
Academiæ h. t. Rector.

)(AdNo-

Ad Nobiliſſ. Med. Candid.

DN. PAVLVM HOFMANNVM, PATRIS Homonymi, THEOLOGI CELEBERRIMI Filium γνήσιον.

Epigramma.

VEr puerile cadit, Iuvenum qvoqve diſperit aeſtas,
Auctumnumq; Virûm, bruma Senum ſeqvitur.
Omnis enim vitae morbis patet omnibus aetas,
Occupat aſt hiemem triſtis amurca Senum.
Nobile, qvod tractas, ſtudium eſt, HOFMANNE, Senesq;
Doctam felices experientur opem.
Mente ſenex, mento Juvenis ſatis ardua tractas,
Qvando Senum morbos das Juvenile decus.
Felix qvi potuit Juvenis molimine docto
Aut ſuperare Senes, aut dare jura Seni.

ἐχεδίαζε

GEORGIVS FRANCVS de FRANKENAV,
Aliqvot S. R. I. Electorr. & Principp. Conſil. atqve Archiat. Com. Pal. Caeſ. Prof. Prim. Acad. Leopold. Adjunct. & Ital. Recuperatorum Collega.

Nulla

N Ulla caret morbis ætas; ſed plura ſenectus
Damna ſuo ſemper conficit ipſa malo.
Hæc tendit properata malis inopina, ſimulq́ᵹ
Tum dolor ætatem juſſit ineſſe ſuam.
Hæc tamen HOFFMANNUS noſter, prænobile Germen
Gentis Pœoniæ tollet & imminuet.
Hoc labor eximius præſens cum laude docebit
Praxis & ornabit Patria tecta ſatis.

Nobiliſſ. Dn. Candidato cum voto omnigenæ proſperitatis dab.

Chriſtianus Vater, D.P.P.

Doctoris-Theologi Celeberrimi Parentis
Filio-Doctori Nobiliſſimo:

AULICE! ſic dici liceat, Clariſſime, qvò te
Mitia fata trahant, ſcripto animoq; doces.
Ante annos triginta Patris quoq́ᵹ carmine honores
Ornavi: poſcit Filius almus idem?
Sic *Paulum Paulus, Doctorem Doctor bonore*
Conſequitur, Medicus ſat benè Thejologum?
Magnificus Rector, Seniorq́ᵹ Decanus, & Hoffmann
Stant Cathedrâ hâc unâ? gratulor ex animo.

Olim Præſes atqve Hoſpes
Georg. Caſp. Kirchmajerus,
Acad. Senior.

SEniles morbos, ſilicernio familiares, & hinc mille naſci ſolita incommoda, ingenioſè admodùm ac eleganter Sapientiâ incomparabili Rex Salomo expreſſit in Eccleſiaſt. ſui Cap. XII. accuratè adeò, ut ſubeat mirari, cur in alienum prorſus ſenſum illa detorqvere auſus ſit *ἀλληγορȣ́μενα Pineda:* & non diligentiùs evolverint *Vinmarienſium* egregii Commentatores Bibliorum. Qværo etenim (ne reliqva conſecter, ſatis obvia unicuiqve, & à LXX. Interpp. diſcenda meliùs,) qvid *Amygdalus in flore? Locuſta in onere? funis argenteus in retractione? hydria contrita ſuper ſcaturigine? Confracta tandem ad ciſternam rota?* Sacer ita, de poſtremis Codex: וְתִשָּׁבֶר כַּד עַל הַמַּבּוּעַ וְנָרֹץ הַגַּלְגַּל אֶל־הַבּוֹר׃ Si omninò nihil eſſet cauſæ, cur cum artificiali machina Humanum corpus, tàm faberrimè conſtructum, conferretur; vel hic locus unicus ſufficiat. Abundet ſuo qvisqve ſenſu; *Luminaria*, oppoſita proſpectui, (qvi per *feneſtras*, *oculos*, indigitatur,) tenebroſa, partes principales ſunt luciferæ, *Cor*, *Cerebrum*, & *animales vitalesq́; ſpiritus*. Qvod Sol in macrocoſmo & *μεσȣρανήματι*, hoc cor in microcoſmi medio, in motu ſemper, atqve promaconda lucis. Qvod in Cœlo *Luna*, domina humorum, hoc in Capite omninò Cerebrum, â Sole cordis illuſtratum. Qvod in

athe-

æthere ſunt *Stellæ*, hoc in nervis, fibris, & fibrillis ſpiritus lucentes. *Molares* (potiùs, qvàm molitores) *otioſi* Senibus edentulis reſpondent; *ædium cuſtodes curvi, manibus ac incurvatis volis. Clauſum in humilitate vocis oſtium*, ſermonis ſignat officinam, aures autem cantionum filiæ obſurdeſcentes. *Scaturigo aurea*, non radicale humidum, & calidum innatum, (i.e. nuda verba) ſed nobilioris ſangvinis deſignat purpuram. *Excelſa timida*, in aſcendendo gradus altiores, ſenibus, proceris maximè, formidoloſa. *Clauſæ in plateis januæ*, an alvi conſtipationem, & à calculis, ſtranguria, digeſtione prava, indicent urinæ aliqvam ſuppreſſionem? viderint, qvi *Veſti* placita ſeqvuntur, in morborum horum exegeſi. Per *Amygdalum florentem*, venerabilis canities, nix capitis inſinuatur. *Gravidas* non ſatis capio *locuſtas*; multò minùs Senum ſcabiem (qvæ verò illa tàm familiaris illis?) & pruritum. Incurvati nempe dorſi alæ, qvæ ſint oneri incanis ſenibus, indigitantur. Jam *argenteus*, qvid aliud, *funiculus*, qvàm æmulus argentei coloris in medulla hominis ſpinali admirabilis Oeconomia, per tot nervorum paria, flexûs, ramos? *Columnæ olim validæ* ad pedes pertinent. Sed qvid eſt *ſitula ad puteum, ad fontem rota?* Vide, qvàm deſcribat caſtè corporis veren-

da, & conjuncta illis membra Spir. divinus. De confractione rotæ ad ciſternam, eleganter πολυθρύλλητος *VVedelius* philoſophatus eſt, (in Phyſiolog. Sect. 5. c. 21 & Exerc. Med. Philolog. 3. decad. 3.) Ciſternæ inſtar, renes ſunt, è qvibus aqva, ſive urina, blandè licet, ſtillat, veluti per infundibulum ad pelvim, atqve uretheres, utpote canales, in veſicam, &, urethrâ mediante, effluit. Structura renum machinam hydraulicam mentitur: pars interior gibboſa ſi ſecatur, & carunculæ diſſeparentur pupillares, tubuli lymphatici, ſtellati veluti, apparent, & figuram rotæ repræſentant. Qvis non admiretur *Salomonis* ſapientiam in Anatomicis, Botanicis, & fortè Chymicis? Qvid? obtinere auſim, circulationem ſangvinis peridromi, per *Cordis mobile perpetuum*, per *rotæ machinas motrices*, diu ante Nobiliſſ. *Harvéum*, (ne de *Seneca* qvid addam ex Epiſtolis & Naturalibus inprimis ejus qvæſtionibus,) diſertè ſatis *Salomonem* indicaſſe. Cæterùm Senilia παθήματα compendiosè refert *Plinius* Hiſt. Natural. 7, 50. Tu, Candidate Nobiliſſime, vel ſolo Venerandi DN. Parentis Tui, Celeberrimi Theologi, & excellenter de Orthodoxiâ noſtrâ meriti, æſtimatiſſime Amice, atqve olim Commenſalis optime, rem omnem meliùs expoſuiſti per Inauguralem Diſſertationem

hanc.

hanc. De qva, & ſolennibus honoribus, qvi inſtant, Tibi gratulor ex animo. Idem, qvi antè.

MAgnas Naturæ vires arcanaque rerum
Explorata tenes: Qvod probat artis opus.
Ergo tot emenſo ſyrtes nunc præmia reſtant,
Ac tuus in Vatum munere durat honos.

Novos Doctori novo honores in arte ſalutari ſummos, virtute, doctrina, uſu partos, merito libenterqve gratulatus eſt

C.S. Schurzfleiſchius.

PRotinus inſta, inſta labor hic Tibi proderit olim
Atqve *Senum morbi* dent Tibi ſecla Senum.

Nobiliſſimo DN. Candidato, Fautori & Amico æſtumatiſſimo, feliciter adclamat

D. Georgius Fridericus Francus de Frankenau.

Heu!

HEu! quæ dura Senum ſors eſt, quæ Scena Senectæ
Panditur, in mæſtos ingenioſa modos!
Forma fluit, rubicunda prius color inficit ora
Funereus, rugæ tempora, nixq́; comas.
Stat dubius, tremulusq́;, mali quoq; credulus usq;,
Fitq́; tripes, prorſus fit quadrupesq́; Senex.
Agmina jam ſubeunt morborum: affligitur æſtu,
Officiunt nebulæ, frigus & aura nocet.
Somnus abeſt, ſed tuſſis adeſt, faſtidit & eſcam,
Quæ modò profuerat, quæ modò dulcis erat.
Lux ubi priſca? oculi caligant, deficit auris,
Balbaq́; cum pueris verba dat ipſe Senex.
Quid multa? HOFMANNI ſatis hæc perdocta docebit
Pagina, qvos morbos ægra ſenectus habet.
Gratamur meritò, felicia Nomina ſintq́;
Doctoris, confert quæ Witeberga Tibi.
Morborum porrò felix ſis Victor, ovantem
Ex ægris famam, & ſplendida ſoſtra feras.

Ita Clariſſimo *Domino Candidato, Amico* & *Commenſali* hactenus dilectiſſimo, ſummos in Medicina honores ambienti lætanti animo gratulantur

Commenſales Riviniani.